

70

DAB

BANALITA LÁSKY

Savyon Liebrecht

Divadlo
Andreja Bagara
v Nitre

uvádza

BANALITA LÁSKY

Savyon Liebrecht

Preklad: Jana Juráňová

Réžia: Marián Pecko

premiéra 22. a 23. 11. 2019
v Štúdiu Divadla Andreja Bagara v Nitre

Autorka: Savyon Liebrecht
Preklad: Jana Juráňová
Dramaturgia: Magdaléna Žiaková
Kostýmy: Eva Farkašová
Hudba: Róbert Mankovecký
Animácie: András Cséfalvay
Scéna: Pavol Andraško
Réžia: Marián Pecko

Predstavenie vedie: Zuzana Orelová
Text sleduje: Kamila Beťková

Manažér výpravy umeleckej tvorby: Ján Surovka
Koordinátor umelecko-dekoračných dielní: Róbert Zeman
Majster javiska: Jozef Palaky
Stavači scénických dekorácií: Juraj Uher, Juraj Moravčík, Miloš Vlasák, Ivan Berec, Vladimír Hučko, Stanislav Palaky, Karol Jenis, Richard Vass, Mário Zeumer, Ľudo Kmeťo, Martin Podsklan, Daniel Hlavatý
Strojníci javiska: Miroslav Szabó, Marek Slamka, Csaba Bencz, Lukáš Kozár
Scénické svetlo: Marek Chobot, Róbert Horváth
Projekcie: Peter Sarvaš
Scénický zvuk: Ľubomír Mičko
Masky a parochne: Anna Záhorská
Garderóba: Ľudmila Bellová
Rekvizity: Andrea Milová

All rights are reserved by Maya Tavi Rep.,
P.O.B 11660, Tel Aviv 61110, Israel

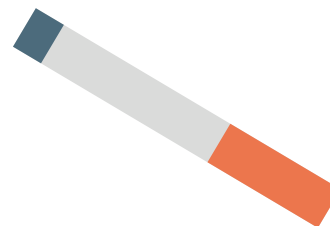
70. divadelná sezóna 2019/2020
443. premiéra

Riaditeľ: Jaroslav Dóczy
Šéf umeleckého súboru: Juraj Ďuriš
Zriaďovateľom Divadla Andreja
Bagara v Nitre je Nitriansky
samosprávny kraj

Osoby a obsadenie

Mladá Hannah Arendt Nikolett Dékány
Stará Hannah Arendt Eva Pavlíková
Martin Heidegger Peter Oszlák
Rafael/Michael Jakub Rybárik

Súčasná dráma *Banalita lásky* (2009) izraelskej autorky Savyon Liebrecht, ktorú uvádzame v slovenskej premiére, predstaví na pozadí fiktívneho dialógu dve historické postavy: jedného z najväčších mysliteľov 20. storočia filozofa Martina Heideggera (1889 – 1976), sympatizanta Hitlera a nacistickej strany, a jeho mladú židovskú studentku Hannah Arendt (1906 – 1975), budúcu významnú politickú teoretičku. Žánrom hry je polodokumentárna dráma – aj keď je väčšina dialógov vymyslených, hra je založená na vzájomnej korešpondencii Heideggera a Arendt (korešpondencia knižne publikovaná roku 2003) a na opise ich ľúbostného vzťahu podľa knihy Elzbiety Ettinger, ktorá vyšla roku 1995 a spôsobila škandál. Ich ľúbostný pomer bol dlho utajovaný a po odhalení vyvolal mnoho otázok: čo mohlo spojiť profesora, ktorý veril, že Hitler pomôže Nemecku, a jeho židovskú studentku; ako bolo možné, že ich vzťah pokračoval aj po druhej svetovej vojne; prečo sa Arendt nikdy verejne nevyjadřila k Heideggerovej kolaborácii s nacistami; prečo sa Heidegger nikdy verejne neospravedlnil? Úryvky z ich listov môžete počuť priamo na scéne, k nahliadnutiu sú aj v tomto bulletinu na strane 20, 21 a 22. Hra spracováva začiatok vzťahu na konci 20. rokov v malej študentskej chatke, kde sa tajne stretávajú drzá studentka a úspešný profesor. Dej sa prelína s obrazmi starej, už svetovo uznávanej Hannah, ktorá reflektuje svoj vzťah s Martinom Heideggerom a vysvetľuje svoje postoje k štátu Izrael v knihe *Banalita zla*, pár mesiacov pred svojou smrťou roku 1975. Príbeh sa končí stretnutím po rokoch, na začiatku 50. rokov. Keď Hannah nabrala odvalu a pri návšteve Nemecka oslovila Heideggera, aby sa s ňou stretol,

on okamžite prišiel. Pre lepšiu orientáciu v udalostiach uvádzame stručnú časovú os a prehľad významných mien, ktoré sa v hre objavujú:

Hannah Arendt – patrí k najplyvnejším politickým mysliteľom 20. storočia. Študovala filozofiu a klasickú filológiu vo Freiburgu a Marburgu. Roku 1928 ukončila štúdium dizertačnou prácou *Láska a svätý Augustín* u Karla Jaspersa. Roku 1933 bola zatknutá pre výskum antisemitskej propagandy, keď bola prepustená, ihneď z Nemecka emigrovala. Najprv do Paríža, neskôr do New Yorku. So svojím prvým manželom Sternom sa rozviedla v Paríži, kde spoznala svojho druhého manžela, Heinricha Blüchera. Spolu emigrovali do New Yorku. Od roku 1937 do roku 1950 nemala žiadne štátne občianstvo. V New Yorku sa rýchlo stala súčasťou intelektuálnych kruhov, ktoré sa sústreďovali okolo časopisu *Partisan Review*. V povojnových rokoch začala prednášať na amerických univerzitách, ako je napríklad Princeton, ale najmä na *New School for Social Research*, kde sa stala profesorkou politickej filozofie a prednášala tam až do svojej smrti. Roku 1951 vyšla jej prvá kniha *Pôvod totalitarizmu* a priniesla jej slávu aj za hranicami USA. Roku 1958 nasledovala ďalšia kniha, *Vita activa* (v origináli *Human condition*), považovaná za jej najvýznamnejšie filozofické dielo. Počas procesu s Eichmannom bola vyslaná ako reportérka pre *The New Yorker* do Jeruzalema, o dva roky neskôr publikovala o procese reportáž *Eichmann v Jeruzaleme: správa o banalite zla*. Kniha vyvolala kontroverzné reakcie, najmä v židovských kruhoch. Vzťah s Heideggerom udržiavala od svojich 18 rokov (so sedemnástočnou prestávkou)

až do smrti, pre tento vzťah ju priatelia často kritizovali, verejnosť sa o ňom dozvedela až roku 1995 (viac o ich vzťahu na strane 20). Roku 1975 náhle skonala na infarkt. Po celý život si udržiavala blízke priateľstvá, ale aj oficiálne vzťahy cez korešpondenciu. V tomto bulletinu sa nachádzajú jej listy Heideggerovi a Scholemovi. Existuje sprístupnený archív väčšiny jej korešpondencie na stránke: www.memory.loc.gov.

Martin Heidegger – nemecký filozof, študoval teológiu a filozofiu vo Freiburgu, kde začal roku 1915 aj prednášať, o dva roky neskôr sa oženil s Elfriede Petri, mal s ňou dvoch synov a ich manželstvo trvalo až do smrti (napriek ľúbostnému pomeru s Hannah Arendt). Ku kariére filozofa na akademickej pôde mu dopomohol jeho učiteľ Edmund Husserl, Heidegger sa roku 1919 stal jeho asistentom vo Freiburgu. Roku 1927 vyšiel Heideggerov opus magnum *Bytie a čas*, venovaný Husserlovi „v úcte a priateľstve“, i keď Husserl toto dielo kritizoval. V kánone súčasnej európskej filozofie je *Bytie a čas* považované za jednu z najvýznamnejších prác. Heideggera posunulo na pozíciu medzinárodne uznávaného intelektuála. Dielo inšpirovalo Sartra, Gadamera, Derridu. Roku 1933 prišla príležitosť, ktorú by vedelo odmietnuť málo ľudí, Heidegger bol na výslni a mal plán ako zreformovať nemecké univerzity. A preto vstúpil do vládnucej strany NSDAP a bol zvolený za rektora univerzity vo Freiburgu. Jeho priateľstvá s Husserlom, Jaspersom, Arendt a mnohými ďalšími sa skončili. Najkontroverznejším sa zdá jeho rektorský prejav, v ktorom zaviedol na univerzite Hitlerov pozdrav (prejav je súčasťou inscenácie). Ale po 10 mesiacoch sa rektorátu vzdal a prestal verejne vystupo-

vať, zo strany vystúpil až roku 1944. Po vojne denacifikačná komisia vo Freiburgu zakázala Heideggerovi prednášať, trvalo to do roku 1949 (viac o Heideggerovej kontroverznosti na strane 25). Počas druhej svetovej vojny nastal v jeho filozofii obrat, zmena v uvažovaní, ktorý začal dielom *Contributions to Philosophy*. Text napísal v rokoch 1936 – 38, ale v Nemecku bol publikovaný až roku 1989, anglický preklad vyšiel až o desať rokov neskôr. Heidegger skončil pár mesiacov po smrti Arendt, v máji 1976.

Adolf Eichmann – nemecký nacistický funkcionár zodpovedný za organizáciu holokaustu. Do strany NSDAP vstúpil roku 1933 a stal sa vedúcim židovského oddelenia. Vymýšľal plán, ako vystáť Židov z Európy, sledoval sťahovanie Židov do Palestíny. Pracoval aj na pláne, ako ich vystáť na Madagaskar. Bol poverený organizovaním transportov Židov do koncentračných táborov, vedel, že je to miesto ich fyzickej likvidácie. Po vojne ušiel do Argentíny, kde ho roku 1960 Mosad (izraelská tajná služba) uniesol do Izraela, konal sa špeciálny súd, ktorý trval vyše roka. Ako reportérka pre *The New Yorker* sa procesu zúčastnila aj Hannah Arendt (viac o jej postoji k procesu a o jej reportáži *Banalita zla* na strane 14). Eichmann na procese tvrdil, že keď sa dozvedel, že je poverený realizovaním konečného riešenia, uvedomil si, že už nebude môcť žiť v súlade s Kantovým kategorickým imperatívom. „Utešovalo ho len pomyslenie, že už nie je pánom vlastných činov a na tom, čo sa deje, nemôže nič zmeniť.“ (Arendt, H.: *Banalita zla*) Podľa vlastných slov iba plnil rozkazy a riadil sa platným zákonom. Bol odsúdený na smrť obesením, rozsudok bol vykonaný roku 1962.

Edmund Husserl – nemecký židovský filozof, pôvodom z Prostějova. Zakladateľ filozofického smeru fenomenológia. Heideggerov učiteľ a priateľ, informácie o ich vzájomnom vzťahu a úryvky z korešpondencie si môžete prečítať na stranách 10 a 11. Husserlovým cieľom bolo vytvoriť metódu spoznávania vecí takých, aké sú. Skúma fenomény – javy v ich podstate, vníma objekty v tom, čo majú dané. Tento smer inšpiroval napríklad Editu Stein (filozofku a patrónku Európy), Martina Heideggera a Jana Patočku.

Karl Jaspers – psychiater, neskôr filozof. S Heideggerom sa zoznámil roku 1920, ich priateľstvo trvalo do obdobia, keď Heidegger vstúpil do NSDAP. Na univerzite pôsobil do roku 1937, keď bol vylúčený za svoje anti-fašistické postoje a pre židovský pôvod manželky. Počas 2. svetovej vojny boli manželia prenasledovaní a pre prípad, že by sa dostali do rúk nacistov, mali pri sebe cyankáli. Po vojne emigrovali do Švajčiarska, tam Jaspers napísal svoje najslávnejšie dielo: *Atómová bomba a budúcnosť ľudstva*. S Hannah Arendt sa poznal tiež a písali si až do jeho smrti roku 1969. Arendt sa o návštevách u Jaspersovcov Heideggerovi zväčša nezverovala, čo si Jaspers myslel o Heideggerovi si môžete pozrieť na strane 25.

Ben Gurion – pôvodom poľský Žid, neskôr prvý premiér Izraela. Už pred druhou svetovou vojnou podporoval snahy o presťahovanie Židov na palestínske územie. Keď roku 1939 začala Veľká Británia obmedzovať židovskú migráciu do Palestíny, podporoval pokojný, ale aj vojenský odpor. Počas 2. svetovej vojny pašoval Židov do Palestíny a vyzýval mladých Židov, aby sa pridali k britským

jednotkám v boji proti Hitlerovi. 14. mája 1948 vyhlásil izraelskú deklaráciu nezávislosti a stal sa dočasným predsedom vlády Izraela. Neskôr bol zvolený za riadneho premiéra. Po ukončení prvého obdobia na poste premiéra sa utiahol do kibucu. Do politiky sa na chvíľu vrátil ako minister obrany, roku 1956 vydal príkaz na útok na Egypt (Izrael získal značnú časť Sinajského polostrova).

Gerhard Scholem – nemecký židovský filozof, emigroval do Izraela a zmenil si meno na Gershom. Študoval židovskú kultúru, najmä kabalú, a stal sa prvým profesorom židovského mysticizmu na Hebrejskej univerzite v Jeruzaleme. S Hannah Arendt sa stretli v Nemecku, keď obaja pracovali pre sionistické hnutie. Spriatelili sa a snažili sa o popularizáciu židovských mysliteľov ako Walter Benjamin alebo Leo Strauss. O ich konflikte pre reportáž *Banalita zla* sa môžete dočítať na strane 14–17.

Barbara Tuchman – dvojnásobná držiteľka Pulitzerovej ceny za historické romány. Jej otec bol prezidentom Amerického židovského kongresu. Prispievala do mnohých významných denníkov, roku 1937 cestovala po Španielsku a písala o občianskej vojne, to viedlo k jej prvej knihe *The Lost British Policy: Britain and Spain since 1700*. Kritizovala Arendt, že pojmom „banalita zla“ sa snaží ospravedlniť zavraždenie 6 miliónov Židov. Roku 1966 napísala vlastnú správu o procese s Eichmannom: *Justice in Jerusalem (Spravodlivosť v Jeruzaleme)*.

Texty o Hannah Arendt, Martinovi Heideggerovi, Edmundovi Husserlovi, Karlovi Jaspersovi a Gershomovi Scholemovi spracované podľa *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, text o Eichmannovi podľa knihy *Banalita zla*, texty o Ben Gurionovi a Barbare Tuchman podľa *Encyclopaedia Britannica*.

UDALOSTI V ČASE

1919 Husserlovu prvú asistentku Editu Stein strieda Martin Heidegger

↓

1920 Založená NSDAP

↓

1922 Heidegger odchádza prednášať do Marburgu

↓

1924 Hannah Arendt začína študovať v Marburgu, začína sa pomer s Heideggerom

↓

1926 Arendt odchádza na univerzitu v Heidelbergu, Heidegger ju odporučil svojmu priateľovi Karlovi Jaspersovi, ktorý je vedúci jej dizertácie

↓

1927 Vychádza *Bytie a čas*

↓

1928 Heidegger sa stáva profesorom vo Freiburgu, ukončuje svoj pomer s Arendt, Arendt ukončuje štúdium

↓

1929 Vychádza dizertačná práca Hannah Arendt *Láska a svätý Augustín*, Hannah sa vydáva za Günthera Sterna

↓

január 1933 Hitler je vymenovaný za nemeckého kancelára

↓

február 1933 Podpálenie ríšskeho snemu, obvinený a odsúdený je holandský komunista, napriek absencii dôkazov

↓

máj 1933 Hitlerov „mierový“ prejav, „bezmedzná láska a lojalita k národu zahŕňa rešpekt k národným právam iných národov“. Tieto slová vyvolali žiadany efekt, mnoho intelektuálov s Hitlerom súhlasilo.

máj 1933 Heidegger vstupuje do NSDAP, stáva sa rektorom vo Freiburgu, neslávny inauguračný prejav, Jaspers sa stretáva s Heideggerom posledný raz a do denníka si značí: „Je to presne ako v roku 1914, opäť tá klamlivá masová nákaza.“

↓

1933 Arendt zatknutá gestapom, po prepustení uteká cez Prahu do Paríža

↓

júl 1933 NSDAP sa stáva jedinou legálnou stranou v Nemecku

↓

1934 Heidegger odstupuje z miesta rektora, nezúčastňuje sa stretnutí NSDAP, nacisti ho nepovažujú za „spoľahlivého“

↓

1936 Heidegger nebol sám, kto sa nechal Hitlerom očariť. Toynbee (britský historik) si hneď po audiencii o Hitlerovi poznačil, že „má krásne ruky“

↓

1938 zomiera Husserl

↓

1941 Arendt odchádza už so svojím druhým manželom Heinrichom Blücherom do New Yorku

↓

1944 Heidegger vystupuje z NSDAP

↓

1945 Denacifikačná komisia univerzity vo Freiburgu zakazuje Heideggerovi prednášať

↓

1948 Izrael vyhlasuje nezávislosť, štát počas svojej existencie má množstvo ozbrojených konfliktov s okolitými arabskými štátmi, palestínske obyvateľstvo Izraela sa búri proti zaberaniu územia

1950 Arendt a Heidegger sa stretávajú po sedemástich rokoch, ich vzťah pokračuje ako priateľský, Heidegger svojej manželke Elfriede povie o pomere, Arendt sa s Elfriede zoznámi, ale stretnutie dopadne katastrofálne. Heidegger môže opäť prednášať

↓

1951 Pôvod totalitarizmu, prvá kniha Hannah Arendt, prináša jej celosvetovú slávu a pozvánky na prednášky a semináre

↓

1961 proces s Eichmannom, Arendt je po vydaní reportáže *Banalita zla* vystavená ostrej kritike

↓

1966 Arendt má 60 rokov, Heidegger jej po rokoch pošle list, ktorý Arendt „priniesol najväčšiu radosť“

↓

1967 Arendt prvýkrát od roku 1952 prichádza navštíviť Heideggera

↓

1970 Heinrich Blücher, manžel Arendt, zomiera, Heidegger vyjadri sústrasť a odvtedy Arendt každé leto chodievala navštíviť manželov Heideggerovcov

↓

1973 Heidegger vedie svoj posledný seminár

↓

1974 Arendt reviduje Heideggerove prednášky z 20. rokov: „Tak ako prednášaš Ty, neprednáša nikto a ani pred Tebou nikto neprednášal.“

↓

1975 V auguste sa stretnú poslednýkrát, v decembri Arendt zomiera na infarkt, v máji 1976 zomiera Heidegger

STAŤ SA HEIDEGGEROM

Než sa Martin Heidegger stal profesorom Heideggerom, prešiel dlhú cestu. Najprv bol mladým seminaristom, ktorý písal tézy na obranu katolíckej cirkvi, potom študentom filozofie, ktorý sa obával vojny, neskôr sa stal prednášajúcim na univerzite, ktorý chcel oddať celý život práci. Bol to Heidegger, ktorý hľadal vlastný hlas vo filozofii. Rokmi formovania ho sprevádzal jeho profesor Husserl. Stretli sa, keď mal Heidegger 25 rokov. Husserl bol človek, ktorý ho inšpiroval a ktorého on obdivoval a vytvorilo sa medzi nimi (tak ako medzi Heideggerom a Arendt) priateľské puto. Keď profesor Husserl v apríli 1916 prišiel na univerzitu vo Freiburgu, mal 57 rokov a bol už svetovo uznávaným filozofom. Heidegger v tom čase práve získal certifikát a začal prednášať filozofiu. Ich vzťah sa upevnil najmä za prvej svetovej vojny, keď Heidegger musel vstúpiť do armády (bol vycvičený za vojenského meteorológa).

Husserlova povzbudzujúca odpoveď na Heideggerov list z vojny:

28. 3. 1918, Baden

Drahý kolega,

živá nálada, ktorá išla z riadkov Vášho srdečného listu, je najlepším svedkom toho, že ste zdravý a šťastný. Faktom je, že teraz musíte odsunúť filozofiu úplne nabok, a to je pre Vás veľmi dobré. Snáď po našich víťazstvách na západe (pozn.: toto je irónia, Husserl píše o generálovi Erichovi Ludendorffovi a jeho neúspešných pokusoch proti armáde Spojencov na severovýchode Francúzska) vojna už nebude trvať dlho, a potom sa s ešte väčšou vervou budete môcť vrátiť k zložitým otázkam, ktoré prinášate, a ja Vás veľmi rád uvediem in medias res, aby ste sa zoznámili s novými res (pozn.: vecami) v $\sigma\mu\phi\lambda\omicron\sigma\phi\epsilon\iota\nu$ (pozn.: filozofii)...

SO SRDEČNÝM POZDRAVOM
VÁM AJ VAŠEJ ŽENE. VÁŠ,
E. Husserl

Po vojne Husserl pozval Heideggera na univerzitu, už ako svojho odborného asistenta (1919-1923). Potom Heidegger odišiel do Marburgu, kde sa venoval vlastnému výskumu, viedol seminár *Dejiny konceptu času*, pričom ďalej kráčať vlastnou cestou filozofie, v ktorej sa dištancoval od Husserla, ale priateľstvo sa naďalej udržiavalo korešpondenciou. Zlom nastal po vydaní *Bytia a času* a potom, keď oboch pozvali, aby vytvorili text hesla fenomenológie pre *Encyclopaediu Britannicu*. Nedokázali spolupracovať a Husserl nepovažoval Heideggera „za schopného na túto vec“, ale napriek tomu ho znovu pozval na univerzitu vo Freiburgu (1928). Keď Heidegger nastúpil na univerzitu, snažil sa svojmu profesorovi vyhýbať a rozširoval o ňom, že je už starý a mal by vzhľadom na svoje zdravie zväziť ďalšie pôsobenie na univerzite. Husserl o tom buď nevedel, alebo to nebral vážne, nakoniec ešte dopomohol Heideggerovi k získaniu miesta profesora na univer-

zite, a tak sa Heidegger stal Husserlovým nástupcom. K Husserlovým 70. narodeninám univerzita usporiadala oslavu, to sa ich priateľstvo už chýlilo ku koncu. Na oslave bol prítomný aj Roman Ingarden, poľský filozof a Husserlov blízky priateľ. Cestoval z Krakova do Freiburgu dva dni vlakom, o slávnostnom večeri si zapísal toto:

Konečne som prišiel do hotela, kde som stretol mnoho starých priateľov a známych a spoločne sme prišli v dohodnutom čase na ulicu Loretto (ulica, kde býval Husserl), Husserl bol veľmi milo prekvapený. Z mojich starých priateľov mi svojou prítomnosťou najväčšiu radosť spravila Edita Stein. Oficiálna ceremónia sa začala, keď sa objavil rektor sprevádzaný Heideggerom. Po rektorovom príhovore mal Heidegger, čerstvý nástupca Husserla, dlhý a veľmi komplikovaný prejav. Po dvoch nociach vo vlaku som tomu nerozumel. Na konci Husserl, viditeľne pohnutý odpovedal. Povedal, že mu bolo dané dosiahnuť mnohé, ale veľa ďalších vecí je stále nedokončených. Potom

to uzavrel nasledujúcimi slovami: „Musím namietiť proti jednému bodu, a to je reč o veľkých zásluhách. Nemám žiadne. Filozofia bola poslaním môjho života. Musím filozofovať, inak by som nebol schopný žiť v tomto svete.“

Keď Heidegger vstúpil do nacistickej strany, ich priateľský vzťah sa skončil definitívne. Husserl to sám výstižne opísal v jednom liste z mája 1933: „... dokonalým ukončením vzťahu - ktorý mal byť obohacujúcim priateľstvom dvoch filozofov - bol jeho veľmi verejný a veľmi teatrálny vstup do nacistickej strany.“

Z Husserlovho listu Romanovi Ingardenovi (poľskému filozofovi, ktorý bol tiež jeho žiakom) po tom, ako si vypočul Heideggerov rektorský prejav:

11. 10. 1933, Freiburg

Drahý priateľ,

... Heidegger je tu vo Freiburgu národnosocialistickým rektorom (podľa führerových princípov). A zároveň je odteraz aj hlavnou osobou pri reformovaní univerzít v Ríši. Staré nemecké univerzity už nebudú existovať, odteraz je ich zmyslom byť „politickými“

univerzitami. Pozoruhodné časy. Budem tu schopný pracovať a žiť ako neárijec?

JA A MOJA ŽENA ŤA POZDRAVUJEME V DUCHU STARÉHO PRIATEĽSTVA,

E. Husserl

Husserl skonal 27. apríla 1938 vo Freiburgu, Heidegger sa jeho pohrebu nezúčastnil, poslali s manželkou kondolenčný list. Ale Heidegger vo svojich poznámkach (vyšli roku 2014 ako rozsiahle zväzky kníh Čierne zošity) konštatuje, čo počas svojho rektorátu neučinil: nedovolil odstrániť z knižnice Husserlove knihy, „ako to bolo u židovských autorov predpísané“. Nikdy nedovolil, aby univerzita kúpila „nejaké národnosocialistické knihy, napr. Rosenberga a jemu podobných ani - ako to bolo nariadené - zavesiť obraz vodcu“. A nakoniec k tomu dodáva:

„Neuvádzam to na svoju obhajobu, iba konštatujem, že som medzi rokmi 1933 až '44, tak ako aj predtým, s rovnakou vecnosťou poukazoval na význam Husserlovej fenomenológie a na nutnosť štúdia jeho „Logických skúmaní.“

Spracované podľa Becoming Heidegger, in: The New Yearbook for Phenomenology and Phenomenological Philosophy, Seattle, 2010, preklad: mž

Peter Oszlák

Nikolett Dékány a Peter Oszlák

Nikolett Dékány a Eva Pavlíková

Jakub Rybárik a Eva Pavlíková

OBČIANSKA VOJNA INTELEKTUÁLOV

Arendt zo statí o procese s Eichmannom pre *The New Yorker* vytvorila roku 1963 knihu, ktorá je vlastne filozofickou reportážou. K najpodnetnejším témam, ktoré sa v *Banalite zla* otvárajú, patrí otázka, ako uvažovať o vine a treste v nacistickom Nemecku, alebo postreh, že Eichmannovo zlo malo korene v absencii myslenia, a v tom bolo „banálne“. Upozorňovala aj na spoluprácu židovských rád pri tvorení zoznamov ľudí do koncentračných táborov s nacistami. Kniha mala búrlivú odzvu a vyvolala spory, ktoré filozof Isaiah Berlin výstižne označil za „občiansku vojnu intelektuálov“. Arendt ešte nasledujúcich desať rokov odpisovala na pobúrené listy a zúčastňovala sa na diskusiách organizovaných americkým židovským kongresom. Medzi prvé otvorené listy, ktoré boli uverejnené, patrí reakcia jej dlhoročného priateľa Gerharda Scholema. Hannah Arendt a Scholem sa stretli roku 1932 v Berlíne a veľmi rýchlo sa spriatelili,

spájal ich spoločný obdiv k Walterovi Benjaminovi. Písať si začali v roku 1939 a toto korešpondenčné priateľstvo pokračovalo až do roku 1963. Vtedy Scholem vyjadril svoj negatívny postoj ku knihe *Banalita zla*. V poslednom z listov jej navrhuje, aby sa stretli v New Yorku. Čo sa udialo na tomto stretnutí a či k nemu vôbec došlo, nie je známe. Roky ich spoločného priateľstva sú zachytené v korešpondencii, ktorá vyšla knižne, predovšetkým si písali o tom, aké je byť súčasne Nemcom a Židom, o Nemecku pred holocaustom a po ňom, riešili otázku, čo znamená byť Židom v dobe po holocauste. V ich listoch bola neustále prítomná osoba Waltera Benjamina, jeho filozofický odkaz, jeho život a tragická smrť. Hannah Arendt dokázala nájsť vydavateľa a spolu so Scholemom sa zaslúžili o to, že sa Benjaminova filozofia dostala na európske univerzity. Ale v ich listoch sú aj prosté životné momenty, ako zážitky z cestovania a klebety z večierkov.

Táto korešpondencia poskytuje pohľad do uvažovania a konania dvoch verejne pôsobiacich intelektuálov.

21. októbra 1940

Drahý Scholem,

Walter Benjamin si vzal život 29. septembra v Portbou, na španielskych hraniciach. Už mal americké víza, ale 23. septembra sa Španieli rozhodli púšťať iba tých, ktorí mali „národné“ pasy. Nevieam, či Ťa tento list zastihne. Posledné týždne a mesiace som Waltera niekoľkokrát videla, posledný raz 20. septembra v Marseilles. Trvalo štyri týždne, kým sa správa o jeho smrti dostala k jeho sestrám a ku mne. Židia v Európe umierajú a sú pochovávaní ako psy.

TVOJA

Hannah

List od Scholema po tom, ako si prečítal knihu *Eichmann v Jeruzaleme: správa o banalite zla*. Uverejňujeme skrátené:

23. júna 1963, Jeruzalem

Drahá Hannah,

už je to šesť týždňov, čo mi prišla Tvoja kniha o procese s Eichmannom. Píšem iba teraz, pretože som sa nedokázal na knihu dobre sústrediť, iba nedávno som sa k nej dostal. Nebudem sa starať a rozoberať, či sú všetky empirické a historické fakty správne. Pokiaľ viem, v Tvojej knihe nie sú chyby. Ale budem Ti vyčítať veľa a budem sa hlavne zaoberať presnosťou faktov. Ale to nie je to hlavné, čo chcem povedať. Tvoja kniha sa krúti okolo dvoch hlavných tém: Židia a ich správanie počas Katastrofy na jednej strane a Eichmann a jeho zodpovednosť na druhej strane. Mnoho rokov som zasvätil štúdiu židovskej tematiky a preštudoval som k tejto veci nemalé množstvo literatúry. V histórii Židov sú aspekty (ktorými som sa zaoberal posledných 50. rokov), ktoré sa veľmi málo líšia od pekla. Debaty na túto tému sú oprávnené a nevyhnutné, aj keď si nemyslím, že naša generácia dokáže priniesť niečo, čo by sa mohlo považovať za súd dejín. Chýba nám dostatočný odstup. No otázky na nás samy tlačia. Mladí ľudia

v Izraeli sa pýtajú: „Prečo dovolili, aby ich zabíjali?“ Odpovede, ktorú vždy niekto začne dávať, nesmie byť zúžená na formulu.

So všetkým rešpektom, hlavne keď ide o to, na čo si sa rozhodla zamerať, Tvoja kniha sa venuje iba slabostiam existencie Židov počas Katastrofy. A v situáciách, keď sa slabosti naozaj objavili, je tvoja empatia, aspoň podľa môjho názoru, totálne jednostranná a zanecháva čitateľa s pocitmi podráždenosti a hnevu. A predsa je problém, ktorý predkladáš, skutočný. Prečo potom tvoja kniha vyvoláva toľko trpkých emócií a hanby medzi tými, ktorí knihu čítali, a hnev nie je namierený proti tomu, čo je podstatou knihy, ale proti samotnej autorke? Do istej miery na to mám odpoveď a nebudem ju skrývať - a to najmä preto, lebo si Ťa tak veľmi vážim. Vyjasní to medzi nami veľa vecí. Je to necitlivosť, vyslovene neprijateľný tón, ktorý používaš, keď sa vyjadruješ k téme, ktorá sa tak hlboko dotýka podstaty našich životov.

V židovskom jazyku existuje niečo, čo je absolútne nepreložiteľné, ale súčasne je to aj veľmi konkrétne - to, čo Židia

nazývajú ahavath Israel alebo láska k židovskému národu. A pri tebe, moja milá Hannah - ako pri mnohých intelektuáloch, ktorí pochádzajú z nemeckých ľavicových kruhov - nie je po tejto láske ani stopy.

Nenachádzam v tvojej rozprave vyvážený úsudok o správaní Židov v extrémnych podmienkach - v podmienkach, ktoré ani jeden z nás nezažil; naopak, je to úplne demagogicky prekrútené prehánanie. Kto z nás dnes môže povedať, aké rozhodnutia mali „rady starších“ alebo akokoľvek inak ich niekto nazve, prijať v takýchto podmienkach? Ja osobne neviem, a to som na túto tému nepreštudoval menej kníh než ty; a z tvojej analýzy nemám dojem, že by tvoje vedomosti boli podložené niečím lepším, než na čom ja staviam svoju nevedomosť o tej veci. Židovské rady existovali. Niektorí členovia boli lotri, iní svätí. Čítal som mnoho o oboch prípadoch. Bolo tam aj veľa obyčajných ľudí, ako väčšina z nás, ktorí boli nútení rozhodovať sa v podmienkach, ktoré sa zrovnu nezopakujú a je nemožné ich rekonštruovať. Netuším, či konali správne, alebo nie. Nedovoľujem si byť sudcom. Nebol som tam.

Po prečítaní Tvojej knihy nie som ani trochu presvedčený o správnosti pojmu „banalita zla“. Tá banalita znie skôr ako slogan než ako výsledok dôkladnej analýzy, ktorú si oveľa presvedčivejšie a v omnoho náročnejších podmienkach predložila vo svojej knihe o totalitarizme. Vtedy si zjavne ešte neobjavila, že zlo je banálne. Radikálne zlo, ktoré si vo svojej predchádzajúcej analýze vyjadrovala elegantne a zasvätené, sa v tejto

analýze bezo stopy stratilo v jednoduchom slogane. Ak to nemá ostať iba pri slogane, musí to ísť hlbšie do politickej morálky a morálnej filozofie. Ľutujem, aj keď k Tebe prechovávam úprimné priateľské city, že nemôžem o Tvojich tézach v tejto práci povedať nič pozitívne. Očakával som niečo iné, hlavne po Tvojej prvej knihe. VŠETKO DOBRÉ TI PRAJE TVOJ STARÝ PRIATEĽ
Gerhard

P. S.: Milá Hannah, list som dopísal včera večer, a dúfam, že Ťa niekde zastihne. Mala by si niečo proti tomu, ak by som list publikoval, prípadne formulovaný v tretej osobe? Otázky, ktoré sa týkajú Tvojej knihy, zaujímajú mnohých ľudí, nielen nás dvoch. Arendt odpísala, že „absolútne nie je proti“ publikovaniu Scholemovho listu, ale len v prípade, že bude uverejnená aj jej odpoveď. V jednom z listov Scholemo-

vi vysvetľuje: „Hodnota našej debaty spočíva v tom, že sa koná ako výmena listov a je položená na základoch priateľstva.“

Jej odpoveď na Scholemov list uverejňujeme skrátenú:

20. júla 1963, New York

Drahý Gerhard,

Tvoj list na mňa čakal, keď som sa pred ôsmimi dňami vrátila domov. Asi si vieš

predstaviť, ako to vyzerá, keď si päť mesiacov preč. Naozaj píšem pri prvej voľnej chvíli, hoci možno nie tak podrobne, ako by som mala. Tvoj list obsahuje mnoho nekontroverzných tvrdení - nekontroverzných preto, lebo sú jednoducho nesprávne. Začnem nimi, aby sme sa mohli posunúť k tomu, čo je hodné diskusie. Nepatrím k „intelektuálom, ktorí pochádzajú z nemeckých ľavicových kruhov“. To si nemohol vedieť, pretože sme sa nepoznali, keď sme boli mladí. Až oveľa neskôr som sa dozvedela o význame Marxa. V mladosti ma nezaujímali ani dejiny, ani politika. Ak vôbec z niečoho vychádzam, je to nemecká filozofia. Pôsobilo na mňa zvlášť dojemne, keď si napísal „nepovažujem Ťa za nič iné ako za členku židovského ľudu“. Ved som nikdy nekonala, akoby som bola niekto iný, dokonca som nikdy nemala ani len pokúšenie správať sa inak. Je to, akoby som povedala, že som muž, a nie žena. Prirodzene, viem, že to pre niektorých Židov môže byť problém, ale pre mňa nikdy nebol. Dokonca ani v mladosti nie. To, že som Židovka, je v mojom živote jedným z nepopierateľných faktov, a takéto fakty

som nikdy nechcela popierať. Je to tak, ako to je, niečo dané a nie vyrobené, physei a nie nomoi, vrodené. Ale pri výnimočných okolnostiach, ako sú napríklad okolnosti politiky štátu Izrael, má takéto postoj negatívne dôsledky.

Myslím, že si vedel dosť o mojom spôsobe uvažovania o týchto záležitostiach, a nerozumiem, prečo by si ma mal chcieť zaškatul'kovať tam, kam nepatrím a nikdy som nepatrila. Ale máš úplnú pravdu, že vôbec v sebe nemám takú lásku, o ktorej si písal, a to z dvoch dôvodov: prvým je, že nikdy v živote som nemilovala nejaký národ alebo kolektív. Faktom je, že milujem len svojich priateľov a nie som schopná iného druhu lásky. Po druhé, takéto druh lásky k Židom by sa mi zdal podozrivý, pretože sama som Židovka. Nemilujem samu seba ani nič, o čom viem, že patrí k podstate môjho bytia. POZDRAVUJE ŤA
Hannah

Spracované podľa *The Correspondence of Hannah Arendt and Gershom Scholem*, Chicago, 2017, preklad: mž.

TVOJ MARTIN

TVOJA HANNAH

Vzťah medzi Hannah a Martinom možno rozdeliť do troch fáz. Prvej, od roku 1925 do roku 1929, keď boli milencami, druhej, do roku 1950, keď sa ich cesty úplne rozišli, a poslednej, keď sa na starom vzťahu vybudoval nový, tá trvala až do ich smrti. Keď sa spoznali, mala Hannah 18 a Martin 35 (a dve deti a manželku). Prednášal na univerzite a študenti ho milovali (podľa viacerých zdrojov boli tieto prednášky naozaj unikátne), dokázal okolo seba vytvoriť auru jedinečnosti. Arendt bola vynikajúcou študentkou, jej krátky strih vlasov a módne oblečenie priťahovali v malom meste pozornosť. Ich pomer sa začal po pol roku známosti. „Nebolo to spojenectvo rovných (čo Hannah pokladala za samozrejme) a nikdy ani nemalo byť. Ešte aj o niekoľko desaťročí neskôr, keď už Arendt dosiahla slávu a uznanie, sa k nej Heidegger správal ako k poslušnej žiačke.“ (Ettinger, s. 24)

Zachovalo sa viac listov od Heideggera, pretože on jej listy ničil.

Prvý list Heideggera Arendt:

10. februára 1925

Drahá Fraulein Arendt,

musím dnes večer prísť a prehovoriť k Vášmu srdcu. To, čo sa deje medzi nami, by malo byť jednoduché a nevinné. Iba potom budeme hodní toho, aby sme sa mohli stretávať. Ste mojou študentkou a ja som Vaším učiteľom, ale to sú len bežné okolnosti, ktoré sa nám pritrafili. Nikdy nebudem schopný povedať, že ste mojou, ale odteraz ste súčasťou môjho života, ktorý bude rásť spolu s Vami. Nikdy nevieme, čím sa môžeme pre druhých stať skrze naše Bytie.

Z nasledujúceho listu je zrejme, že ich lúboštný pomer sa už začal. Oslovenie už nebolo formálne, ale zmenilo sa na „Drahá Hannah“.

Cesta, kam sa bude uberať Tvoj mladý život, je skrytá. Musíme s tým byť zmierení. A moja oddanosť voči Tebe môže iba pomôcť tomu, aby si vždy mohla pred sebou ostať pravdivá. Buď šťastná - to je teraz moje želanie. Iba keď budeš šťastná, budeš sa môcť stať ženou, ktorá rozdáva šťastie a okolo ktorej sú všetci šťastní a cítia sa bezpečne. Iba takto budeš vhodne pripravená na to, čo ti univerzita môže - a aj by mala - odovzdať.

Bolo nám dovolené stretnúť sa: musíme to uchovávať ako dar v našom najhlbšom vnútri a vyhnúť sa deformácii sebaklamom. My dvaja sme spriaznené duše, niečo, čo nikto nezažil... to robí naše priateľstvo záväzkom, s ktorým musíme rásť... Ale aspoň jediný raz by som rád bol schopný poďakovať Ti, s bozkom na čelo, za tú česť, že sa Tvoje bytie nachádza v mojej práci.

V júli 1927, viac než dva roky nato, ako sa ich románik začal, boli stále zaľúbení. Od-

poved' na ďalší z listov Arendt, ktorý sa nezachoval:

Moja drahá Hannah!

Hoci pre mňa zostávaš prítomná tak ako v prvý deň, Tvoj list mi ťa privádza obzvlášť blízko. Držím Tvoje milované ruky v mojich a modlím sa s Tebou za Tvoje šťastie. Dieťa, moja drahá, Ty iba „dúfaš“, že Ti verím? Opýtaj sa najhlbšieho zákutia svojho srdca, ktoré na mňa tak

často žiarilo z Tvojich úžasne hlbokých očí, a povie Ti: som hlboko presvedčený o Tejto dôvere. Tvoj list mnou otriasol, ako keď sme sa prvýkrát zblížili. Tieto dni sa mi pripomenuli živelnou silou, vďaka slovám Tvojej lásky.

Roku 1928 ich vzťah ochladol, Heidegger sa mal stať nástupcom Husserla na univerzite vo Freiburgu a rozhodol sa pomer ukončiť. Stretá-

vali sa naďalej, do roku 1933, vtedy sa ich cesty rozišli a ďalšie stretnutie sa odohralo až roku 1950, na podnet Arendt.

apríl 1928

Cesta, ktorú si mi ukázal, je dlhšia a ťažšia, než som si myslela. Vyžiada si jeden celý dlhý život. Stratila by som právo žiť, keby som stratila svoju lásku k Tebe.

Milujem Ťa tak, ako som Ťa milovala od prvého dňa - vieš to a ja som to vždy vedela. A ak Boh dá, budem Ťa väčšmi milovať po smrti.

Hannah

Roku 1929 sa Hannah vydala za Günthera Sterna, manželstvo netrvalo dlho, a keď v Paríži stretla Heinricha Blüchera, rozviedla sa. S druhým manželom emigrovali do New Yorku. Roku 1950 cestovala po Nemecku a zistila Heideggerovu adresu. Pozvala ho do hotela, a on okamžite prišiel, priznal sa, že o ich pomere povedal svojej žene. Hannah to zase prezradila Karlovi Jaspersovi. Heidegger sa ju rozhodol zoznámiť so svojou ženou. O stretnutí s ňou napísala svojmu manželovi Heinrichovi Blücherovi (ktorý vedel o stretnutí s He-

ideggerom, aj o tom, že pre Hannah je to dôležitý človek) toto:

8. februára 1950

Dnes ráno hádka s jeho ženou - ktorá mu zjavne dvadsaťpäť rokov, alebo odtedy, ako z neho nejakým spôsobom vytiahla, čo bolo medzi nami, nikdy neprestala robiť zo života pekelo na zemi. A ako môžem

usudzovať z toho čudného rozhovoru medzi nami troma, on, ktorý stále a za každých okolností, kde len môže, notoricky klame, za celých tých dvadsaťpäť rokov zjavne nikdy nepoprel, že som kedysi bola vášňou jeho života. Obávam sa, že kým budem nažive, tá žena bude schopná utopiť všetkých Židov. Žiaľ, je jednoducho veľmi hlúpa. (Ettinger, str. 76)

Vzťah naďalej pokračoval, ale Arendt sa s Heideggerom nerada stretávala v prítomnosti jeho manželky. Vraj „tá dáma“ vždy pripravila nejaký výstup. Listy, ktoré si vymieňali, mali väčšinou pracovný charakter. Hannah sa usilovala o vydávanie jeho kníh v anglickom preklade, písala si s Jaspersom, aby Heideggerovi odpustil. Ale on na Heideggerove listy odpisoval s odstupom dvoch rokov. Aj keď ho počas vojny považoval za „snívajúceho chlapca“, nevedel mu zabudnúť, ako sa správal počas vlády nacizmu k jeho žene. Ďalší zlom vo vzťahu Arendt/Heidegger bol ten, keď sa roku 1955 rozhodla nenavštíviť ho počas svojej cesty po Nemecku. Vzťah so vzájomnými návštevami trval až do smrti Hannah Arendt. Okrem prosieb o pomoc s vydávaním a prekladom jeho kníh písal Heidegger Arendt na konci života aj básne, tak ako v časoch, keď boli milenci. Básne pokladal za dôležité, mal veľkú radosť, keď mu Arendt na konci života citovala Goetheho. Poslednýkrát sa stretli v auguste 1975.

spracované podľa E. Ettinger: *Hannah Arendtová - Martin Heidegger*, Bratislava 2002, preklad: Jana Juráňová, a H. Arendt, M. Heidegger: *Letters: 1925 - 1975*, San Diego 2004, preklad: mž.

KONTROVERZNÝ HEIDEGGER

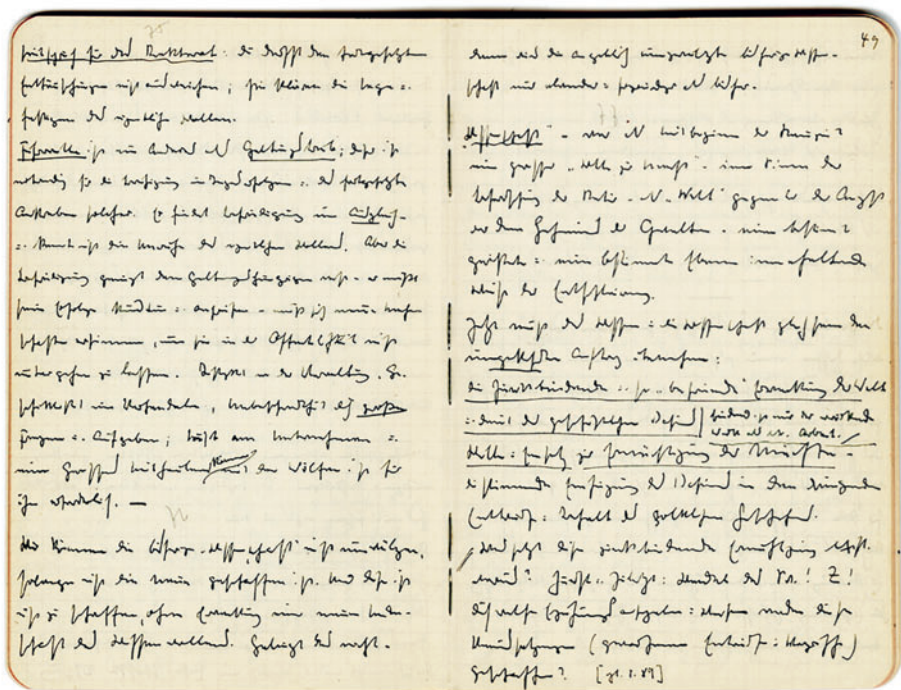

Heidegger pred svojou chatou, v ktorej napísal *Bytie a čas*

■ To, že Heidegger bol členom NSDAP, nikdy nebolo tajomstvom. Pred denacifikačnú komisiu predstúpil iba raz a oficiálne jeho meno očistila francúzska vláda. Znovu prednášať začal roku 1950. Vo februári 1966 vyšiel v *Der Spiegel* článok, v ktorom kritizovali jeho nacistickú minulosť. Hannah Arendt napísala Jaspersovi, že jej sa to vôbec nepáči, že by mali Heideggera nechať na pokoji. Jaspers, ktorého Heidegger v roku 1933 prestal navštevovať, odpovedal:

„V tomto prípade nepokladám za žiaduce nechať Heideggera na pokoji. Je to silná osobnosť a dnes opäť niekto - pre všetkých, ktorí chcú ospravedlniť svoju nacistickú minulosť... Tvrdenie, že Heidegger k nám nechodil preto, že Gertruda je Židovka, je čirý výmysel... To, že Gertruda je Židovka, nebol preňho sám osebe dôvod. Ale pri svojej poslednej návšteve u nás, v máji 1933, sa s ňou pri odchode rozlúčil mimoriadne neslušne, takmer vôbec. Dôvod bol v tom, že vyslovila, tak ako obyčajne, priamo

*a otvorene svoju mienku, kým ja som hovoril opatrne a nepriamo, s veľkou dávkou nedôvery. Nikdy som mu toto nerytierske správanie ku Gertrud nezabudol... Dôvod, ktorý uviedol po roku 1945, totiž že sa hanbil (k nám prísť), pokladám za výhovorku... Pred mojou šesťdesiatkou mu náš spoločný priateľ, profesor botaniky vo Freiburgu, povedal, že sa blížila moje narodeniny, a spýtal sa ho, či mi chce prísť zablahoželať. Odpoveď Heideggera bola, samozrejme, áno. Ale neprišiel. Tak ako nepovedal nič ani roku 1937, keď ma zbavili úradu... Inak, pravda, posudzujem to, čo robil objektívne. To, ako sa on, čo nikdy nebol antisemita, správal k Židom - niekedy vynikajúco, keď chcel niekoho chrániť, inokedy písal presne ako nacisti. Aj jeho správanie k Husserlovi bolo výrazom poslušnosti nacistom... Práve som čítal Heideggerovu reakciu v *Spiegli*. Podľa mňa je podráždená a nemá úroveň.“* (Ettinger, s. 119, preklad: Jana Juráňová)

ukážka Heideggerových poznámok

Možno by sa na Heideggerovo členstvo v strane zabudlo a bolo ospravedlňované ako 10-mesačný prehrešok, ak by roku 2014 nevyšli Čierne zošity. Zborník jeho poznámok a zamyslení. Po vydaní sa „Heideggerova aféra“ vrátila, rezonovala, prirodzene, najmä v Nemecku. Peter Trawny, zostavovateľ a komentátor Čiernych zošitov tvrdí, že sú dôkazom toho, že Heidegger bol antisemita, a aj jeho filozofia je založená na anti-

semitizme, a preto treba celé Heideggerovo dielo prehodnotiť. Prehodnocovanie diela významného filozofa 20. storočia, na ktorého odkaz nadväzovali ďalší, rozpútalo búrku. Nastalo odsudzovanie Heideggera ako filozofa, potom sa začali heideggeriáni hádať, kto má kompetenciu vyjadrovať sa k Čiernym zošitom. Trawny uvádza, že centrálna myšlienka Bytia a času je, že človek je do sveta vrhnutý – je určený niečím

iným, než čo by si určil sám. Autenticita sa nedá získať poprením tejto skutočnosti, ale jej prevzatím. Analogicky to Heidegger uplatňuje v úvahách o národe, ktoré uvádza v Čiernych zošitoch. Národ má byť prebudený k vedomému získaniu domova, vlastných koreňov a kultúry, rasy. Ďalší Trawnego argument je, že Heidegger používa pojem „svetový judaizmus/svetové Židovstvo“ ako niečo, čo predstavuje

deštruktívnu a technologickú hrozbu pre všetky národy.

V 600-stranových zápiskoch z rokov 1932–38 sa k „svetovému judaizmu“ Heidegger vyjadril na piatich stranách. Aby sa misky váh vyvážili, uverejňujeme aj reakciu na vydanie Čiernych zošitov od povolaného človeka, Aleša Nováka z Karlovej univerzity, ktorý sa venuje nemeckej filozofii konca 19. a prvej polovice 20. storočia:

„Na jednu stranu ‚černé sešity‘ Heideggerovi dost škodí, ale na druhou stranu ho očisťujú práve z toho načnení, že by sympatizoval s národným socializmem. V tých notesech se nad slunce jasněji ukazuje, že Heidegger byl téměř od začátku a dlouhou dobu – a po debaklu s rektorátem v roce 1933 čím dál více – kritikem nacistické strany i režimu, a hlavně samotného německého národa. Byl k nacistickému hnutí skeptický, zdrženlivý vůči němu, až se stal jeho poměrně radikálním kritikem. Sešity jeho ‚Úvah‘ rozhodně pomáhají v tom, že ukazují, že opravdu nebyl žádným nacistou. Ve chvíli, kdy se autor začne posuzovat od osobních okolností a charakterových vad, tak se

často s vaničkou vyleje i dítě. V tomto ohledu se Heideggerova údajná sympatie vůči národnímu socialismu ukazuje jako nesmysl. Je paradoxní, že v současných kontroverzích se toto vůbec nezmiňuje. Nezmiňuje se to asi proto, že je pohodlné mít černobílě, snadné mínění na jakékoliv téma. Říká se o něm, že je to nacista, to je černobílě, jednoduché a dobře se prodávající tvrzení. Nikdo nestojí o to, aby se to změnilo. Údajná sympatie vůči národnímu socialismu se ukazuje jako jedna velká iluze. Právě, když praskne tahle bublina, tak to přeci musí oslabit i tvrzení o Heideggerově údajném antisemitismu. Jestliže to nebyl žádný nacista, tak nemohl být ani systémový a systematický antisemita. Byl zcela jistě antijudaista, tak jako každý katolicky vychovaný vesničan v Německu na přelomu 19. a 20. století. Heidegger totiž byl vesnický synek z katolického venkova. A s tím je spojeno jedno klíše za druhým. Když studujete kulturní dějiny střední Evropy nebo německy mluvícího prostoru, tak zjistíte, že antijudaismus byl konfesijně motivovaný a představoval určitý stavovský standard.

Antijudaismus pocházel z katolické výchovy, a to bylo doménou vesnice, maloměsta a určitých sociálních vrstev. Heidegger nemohl nebýt antijudaista, jestliže byl katolicky vychovaný německý vesničan na přelomu 19. a 20. věku. Za tím opravdu nic víc není a s filozofií to nemá nic společného.“

Z rozhovoru s Alešem Novákom. Prednáša na Karlovej univerzite, špecializuje sa na filozofickú antropológiu, zúčastňuje sa v diskusi o Heideggerových Čiernych zošitoch. Celý rozhovor dostupný na stránke fakulty humanitných štúdií UK v Prahe.

Časť o kontroverznosti Heideggera som sa rozhodla ukončiť jeho vlastnými slovami:

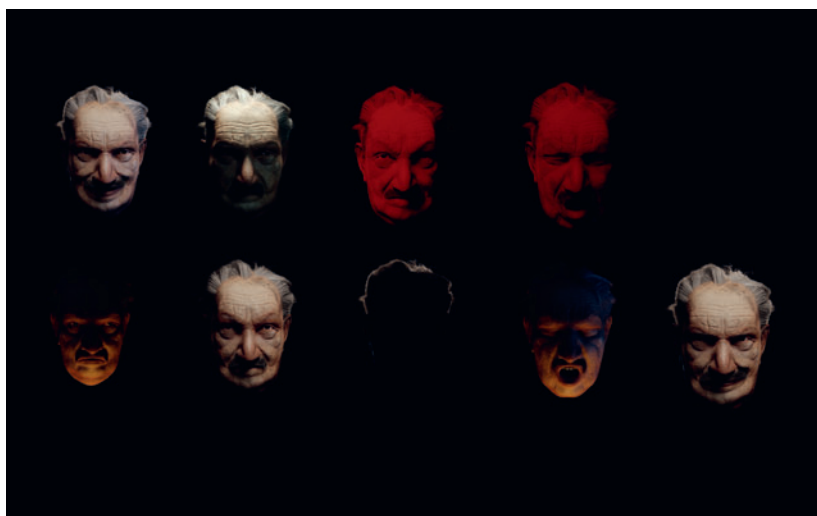
„Skutočný omyl či chyba môjho ‚rektorátu 1933‘ nespočíval ani tak v tom, že by som [...] nepoznal ‚Hitlera‘ v jeho podstate [...], ale že som sa domnieval, že teraz je načase, nie s Hitlerom, ale spolu s precitnutým ľuďom stať sa niečím počiatočným – dejiným.“

Heidegger in: Pravda o myšlení Martina Heideggera, preklad: Aleš Novák, s. 63.

Spracované podľa M. Heidegger: Black notebooks, Indiana, 2016, preklad mž, a Friedrich-Wilhelm von Herrmann: Pravda o myšlení Martina Heideggera, Praha, 2017, preklad: Aleš Novák.

Eva Pavlíková

Pozvanie na spoluprácu na tejto inscenácii prijal vizuálny umelec András Cséfalvay, absolvent VŠVU, v roku 2009 obdržal cenu Oskára Čepana pre slovenských vizuálnych umelcov do 40 rokov. Vytvoril pre nás model hlavy starého Martina Heideggera a jej animáciu. Viac o jeho tvorbe sa môžete dozvedieť na stránke: www.andrascsefalvay.com

ZA PODPORU
INSCENÁCIE BANALITA
LÁSKY ĎAKUJEME

Zriaďovateľom
Divadla Andreja Bagara
v Nitre je Nitriansky
samosprávny kraj

Z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia

u. fond
na podporu
umenia

HLAVNÍ PARTNERI
SEZÓNY 2019 – 2020

JANDL
MARKETING & COMMUNICATION SPECIALIST

PARTNERI
SEZÓNY
2019 – 2020

PRODUKTOVÍ
PARTNERI
SEZÓNY
2019 – 2020

HLAVNÝ
MEDIÁLNY
PARTNER

MEDIÁLNI
PARTNERI

TVnitrička
regionálna televízia

Bulletin k inscenácii *Banalita lásky*

Zodpovedný redaktor: Jaroslav Dóczy

Zostavila: Magdaléna Žiaková

Fotografie: Henrich Mišovič

Ilustrácia na obálke: Simona Čechová

Grafický návrh a úprava: Marek Kianička

Grafické prvky: Ján Šicko

Vytlačené na papieroch Fedrigoni: Symbol Tatami Ivory

135 g/m², obálka: Symbol Tatami Ivory 250 g/m²

Tlač: DEVIN Printing House

2019

www.dab.sk